

Poradenství pro profesní orientaci a volbu povolání

Praxe ve školní psychologii PSY460

Legislativa – přijímací řízení

- ▶ **Zákon č. 243 / 2008 Sb.**, kterým se mění pravidla stanovená školským zákonem (561 / 2004 Sb.) pro přijímání uchazečů ke střednímu vzdělávání (účinnost od 4. 7. 2008)
- ▶ Vyhláška č. 46 / 2008 Sb., kterou se mění **vyhláška č. 671 / 2004 Sb.**, kterou se stanoví podrobnosti o organizaci přijímacího řízení ke vzdělávání ve středních školách

Přijímací řízení

- ▶ žák podává přihlášku přímo řediteli SŠ
- ▶ termíny: do 30.3., s talentovou zkouškou do 30.11.
- ▶ ZŠ potvrzuje prospěch na přihláškách, neměla by potvrdit více než **3 přihlášky** (platí i pro víceletá gymnázia, bez poplatků, není povinností ZŠ přihlášky zajistit)
- ▶ 1. kolo přijímaček v období od 22.4. do 7.5. (přesné termíny oznámí ředitelé SŠ do 31.1.)
- ▶ zákon ukládá vyhlásit pro 1. kolo 2 různé termíny
- ▶ žák je povinen do 5ti dnů od doručení rozhodnutí o přijetí poslat na SŠ zápisový lístek (1 kus vydá ZŠ)
- ▶ ředitel SŠ může vyhlásit další kola přijímaček (počet přihlášek není omezen)
- ▶ ZŠ musí zpracovávat výstupní hodnocení žáků (SŠ k němu nemusí, ale může přihlížet)

Východiska

- ▶ Školní vzdělávací program (vycházející z Rámcového vzdělávacího programu)
- ▶ Vyhláška č. 72 / 2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních zahrnující standardní činnosti škol
- ▶ Koncepce poradenských služeb poskytovaných ve škole, č.j.: 27317/2004-24

Rámcový vzdělávací program

- ▶ vzdělávací oblast „Člověk a svět práce“
- ▶ na 1. stupni povinné tematické okruhy: *Práce s drobným materiálem, Konstrukční činnosti, Pěstitelské práce, Příprava pokrmů*
- ▶ na 2. stupni 8 tematických okruhů (min. 2 jsou povinné): *Práce s technickými materiály, Design a konstruování, Pěstitelské práce a chovatelství, Provoz a údržba domácnosti, Příprava pokrmů, Práce s laboratorní technikou, Využití digitálních technologií*
- ▶ *Svět práce* – povinný tematický okruh (8.–9.ročník)

Svět práce – Volba povolání – učivo

- ▶ **trh práce** – povolání lidí, druhy pracovišť, charakter a druhy pracovních činností, požadavky kvalifikační, zdravotní a osobnostní, rovnost příležitostí na trhu práce
- ▶ **volba profesní orientace** – sebepoznávání: osobní zájmy a cíle, tělesný a zdravotní stav, osobní vlastnosti a schopnosti, sebehodnocení, vlivy na volbu profesní orientace, informační základna pro volbu povolání, práce s profesními informacemi a využívání poradenských služeb
- ▶ **možnosti vzdělávání** – náplň učebních a studijních oborů, přijímací řízení, informace a poradenské služby
- ▶ **zaměstnání** – pracovní příležitosti v regionu, způsoby hledání zaměstnání, psaní životopisu, pohovor u zaměstnavatele, problémy nezaměstnanosti, úřady práce, práva a povinnosti zaměstnanců a zaměstnavatelů
- ▶ **podnikání** – druhy a struktura organizací, nejčastější formy podnikání, drobné a soukromé podnikání

Výchovný – kariérový poradce

- ▶ koordinace mezi kariérovým vzděláváním a diagnosticko–poradenskými činnostmi
- ▶ skupinové šetření k volbě povolání, administrace zájmových dotazníků v rámci své kompetence, analýza preferencí v oblasti volby povolání
- ▶ individuální poradenství žákům a rodičům (ve spolupráci s TU a příp. ŠP)
- ▶ spolupráce se školskými poradenskými zařízeními a příp. ŠP
- ▶ skupinové návštěvy úřadu práce, poskytování informací, příp. veletrh SŠ v Brně

Činnost školního psychologa

- ▶ diagnostika v rámci profesního poradenství
- ▶ individuální poradenství žákům a rodičům
- ▶ poskytování informací
- ▶ spolupráce s výchovným/kariérovým poradcem, TU
- ▶ spolupráce s učitelem Volby povolání, příp. účast na výuce
- ▶ krátkodobé tematické projekty (v rámci výuky, výjezdů ap.)
- ▶ spolupráce se školskými poradenskými zařízeními (v případě žáků se zdravotním postižením)

Témata pro práci se skupinou

- ▶ sebepoznání (osobnost, typologie, myšlení, silné a slabé stránky, hierarchie hodnot, sebepojetí, atd.)
- ▶ rozhodování (překonávání překážek, zvládání stresu, reakce na kritiku, nové situace)
- ▶ plánování (hospodaření s časem, kalendář akcí, stanovení cílů)
- ▶ možnosti, informační základna (kde hledat?)
- ▶ rovnost příležitostí na trhu práce
- ▶ adaptace na životní změny (přijímací pohovor, životopis, vyplňování formulářů, kazuistiky)
- ▶ techniky a hygiena učení (naučte se učit, studijní styly)

Diagnostika v rámci profesního poradenství

- ▶ nadání, rozumové předpoklady
- ▶ osobnost
- ▶ zájmy
- ▶ motivace, volní vlastnosti, hodnotová orientace
- ▶ speciální schopnosti a dovednosti (motorické, prostorové, umělecké ap.)
- ▶ analýza školního prospěchu, poruchy učení, zdravotní omezení ap.
- ▶ představy a očekávání rodičů

Organizace profesního poradenství

- ▶ září – leden/únor (náročnost)
- ▶ souhlasy, dobrovolnost, motivace, třídní schůzky
- ▶ hromadné vyšetření rozumových schopností (dopoledne), test znalostí (dopoledne, dle zájmu)
- ▶ hromadné vyšetření osobnosti, zájmů (odpoledne)
- ▶ domácí úkol (povídka), náhradní termíny
- ▶ analýza výsledků, sepsání zprávy
- ▶ objednávání rodičů, termíny
- ▶ individuální konzultace s rodičem a žákem
- ▶ předání informací školského poradenskému zařízení (po domluvě s rodiči)

Psychodiagnostická baterie

▶ ZŠ Heyrovského 32

- I-S-T 2000 R i test znalostí
- HSPQ
- Dotazník volby povolání, Hollandův model RIASEC
- Dotazník pro žáka – vlastní úprava
- povídka
- kresba stromu
- školní prospěch
- informace od učitelů

▶ PPP Brno

- I-S-T 2000 R
- NEO pětifaktorový osobnostní inventář
- Obrázkový test profesní orientace (Mezera), využívá model RIASEC
- Dotazník pro žáka včetně prospěchu z 8. třídy
- speciálně pedagogické vyšetření žáků s SPU, potvrzení k přijímacímu řízení

Diagnostika rozumových schopností

- ▶ vícedimenzionální testy (komplexní)
  - Test struktury inteligence (I–S–T 2000 R, Amthauer)
  - Wechslerův inteligenční test pro děti (WISC–III)
  - Váňův inteligenční test (1987) – u mladších dětí a žáků s podprůměrnými výkony ve škole, skupinově, 7 subtestů
  - Meiliho Analytický test inteligence – skupinově, 6 subtestů
- ▶ jednodimenzionální testy (orientační, g faktor)
  - testy Ravenovy progresivní matice
  - Říčanův test intelektového potenciálu

Test struktury inteligence I-S-T 2000

R

- ▶ R. Amthauer a kol., 2001; A. Plháková, 2005, Praha: Testcentrum
- ▶ základní modul (přibližně 2 hodiny)
  - verbální, numerická a figurální inteligence (9 subtestů, asi 92 minut)
  - zkoušky paměti – pro slova a obrazce (2 subtesty, 20 minut s přestávkou)
- ▶ rozšířený modul (asi 45 minut)
  - test znalostí (verbálně, numericky, figurálně kódované)
- ▶ fluidní a krystalizovaná inteligence

Diagnostika osobnosti

- ▶ Eysenckovy osobnostní dotazníky
  - B-JEPI, DOPEN (středoškoláci), měří extraverci/ introverzi a stupeň neuroticismu, emoční stabilitu/ labilitu
- ▶ Cattellův Osobnostní dotazník pro mládež
  - HSPQ, 14 osobnostních vlastností
- ▶ NEO pětifaktorový osobnostní inventář (Hřebíčková, Urbánek, 2001, Testcentrum)
- ▶ projektivní testy (Kresba stromu)
- ▶ sebehodnotící škály

Cattellův osobnostní dotazník (HSPQ)

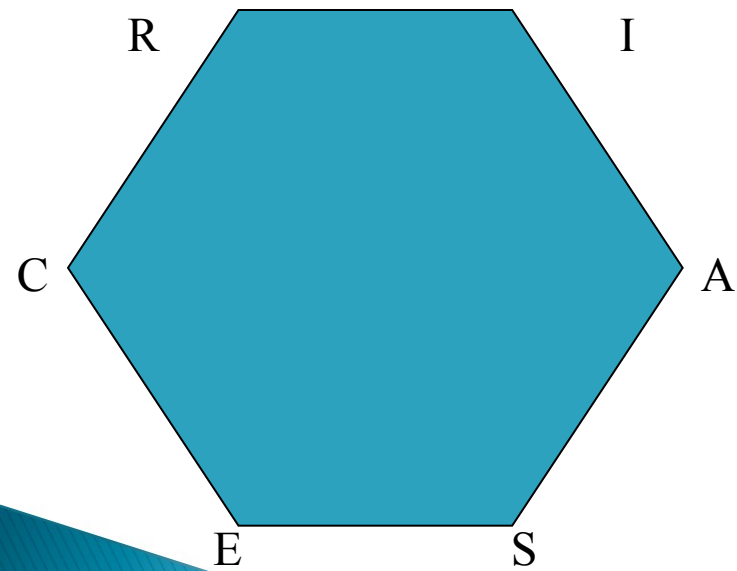
- ▶ High School Personality Questionnaire (1963)
- ▶ 14 faktorů osobnosti – bipolární osobnostní rysy
- ▶ faktory I. řádu
  - bezprostřednost – uzavřenost   smělost – plachost
  - vysoká/nízká krystalická intelig.   cit.
  - choulostivost/tvrdost
  - citová stálost/nestálost   zdrženlivost – družná
  - aktivnost
  - vznětlivost – klidnost   sebenejistota – sebedůvěra
  - průbojnost – poddajnost   soběstačnost –
  - závislost
  - nadšenost – sklíčenost   sebevláda – nedostatek
  - sebevlády
  - zodpovědnost – svévolnost   vysoké/nízké pudové napětí
- ▶ faktory II. řádu (společenská introverze/extraverze, úzkostnost/vyrovnanost, vzpurnost/oddanost)

Diagnostika zájmů

- ▶ Test všeobecných zájmových struktur (AIST–R, Bergmann, Eder; Testcentrum, Mezera, 2006, PC verze)
- ▶ Obrázkový test profesní orientace (Mezera, Psychodiagnostika, připravován k vydání)
  - vychází z Hollandova hexagonálního modelu RIASEC
- ▶ Test profesních zájmů BIT (Irle, Allehoff; Testcentrum, Muhič, 2004)
- ▶ Dotazník volby povolání a plánování profesní kariéry DVP (Jorin a kol.; Testcentrum, Hoskovicová, 2003)
  - podle Self–Directed Search Johna Hollanda

Hollandův model zájmů

- ▶ 60. l. 20. st., John L. Holland, teorie RIASEC
- ▶ základ většiny dotazníků zájmové orientace (přeložen do 25 jazyků)
- ▶ téměř všichni lidé mohou být zařazeni do jedné ze šesti osobnostních/pracovních skupin

R: realistický, technický, praktický

I: investigativní, analytický, vědecký

A: umělecký, tvořivý

S: společenský, sociální, empatický

E: ekonomický, podnikavý, iniciativní

C: cizelující, konvenční, spořádaný

Analýza dalších údajů

- ▶ školní prospěch
  - ukazatel obecné schopnosti, studijní směřování
  - přístup k výuce, motivace k učení (svědomitost, pracovitost, systematičnost, konformita ap.)
  - pravděpodobnost přijetí
  - vysvědčení i z nižších ročníků (vývoj, výkyvy)
  - porovnávání s výsledky inteligenčního testu
- ▶ informace od rodičů (akceptace, usměrnění)
  - přání a představy, zdůvodnění jejich volby
  - hodnocení dítěte a očekávání

Poradenský „profesní“ rozhovor

- ▶ domluva na termínu, místu, o čem to bude, délce setkání (45 minut)
- ▶ kdo se má schůzky zúčastnit a proč
- ▶ příprava prostředí (větrání, teplota, kapesníčky, prostorové uspořádání, občerstvení ap.)
- ▶ po příchodu návštěvy – naladění
  - představení
  - konverzační výměna, občerstvení
  - seznámení s tématem, cílem, délkou setkání

Poradenský „profesní“ rozhovor

- ▶ sdělování informací (psycholog, rodič/e, dítě)
  - konkrétní popis výsledků, jak je vnímám (dát výsledky do kontextu, co vše se do nich promítá)
  - jak situaci vnímá žák
  - jak to vidí rodič (já – sdělení)
- ▶ získání maxima informací pro porozumění situaci
- ▶ pojmenování „sporných“ bodů (v běžném poradenském rozhovoru „formulace zakázky“)
- ▶ vyjasnění potřeb, motivací, zájmů, doplnění kontextu, očekávání (reálnost)
- ▶ hledání vhodného řešení

Poradenský „profesní“ rozhovor

- ▶ ukončení rozhovoru
  - rekapitulace setkání – na čem jsme se domluvili, s čím se aktuálně rozcházíme
  - nabídka další konzultace (v případě potřeby)
  - předání zprávy, výsledků
- ▶ dokumentace průběhu a výsledku

Literatura

- ▶ Pešová, I., Šamaník, M. (2006). Poradenská psychologie pro děti a mládež. Praha: Grada. (s. 135–138)
- ▶ Kucharská, A. (2002). Profesionální poradenství ve školství. In Hadj Moussová, Z., Duplinský J.: *Diagnostika. Pedagogicko psych. poradenství II. Praha: UK.* (s. 123–142)
- ▶ Mezera, A. (2002). Pro jaké povolání se hodím? Praha: Computer Press.
- ▶ Fontana, D. (1997). Psychologie ve školní praxi. Praha: Portál. (s. 317–336)
- ▶ Svoboda, M. a kol. (2001). Psychodiagnostika dětí a dospívajících. Praha: Portál. (s. 679–693)

Další zdroje informací

- ▶ www.infoabsolvent.cz (ISA – Informační systém o uplatnění absolventů, VIP–Kariéra)
- ▶ www.uiv.cz (Ústav pro informace ve vzdělávání)
- ▶ www.nuov.cz (Národní ústav odborného vzdělávání)
- ▶ www.atlasskolstvi.cz
- ▶ www.scio.cz
- ▶ www.icm.cz (Národní informační centrum pro mládež) atd.